

язиком, щоб забезпечити доведення музичної фрази до її завершальної точки. «Лігований» язик, оснований на м'якій атаці, виконується складами «ді–ду–да», а для досконалості виконання цього прийому, язиком необхідно вдаряти трохи вище звичайного, виняток становить артикуляція акцентів і початок фрази. Основна умова «лігovanого» язика – відсутність будь-яких пауз між нотами, а паузи виходять тому, що учень спочатку натискає на клапан, а потім ударяє язиком, фраза розривається. Щоб цього уникнути, слід домагатися синхронності руху язика і пальців.

Найважливішою умовою «лігovanого» язика є робота артикуляційного апарату під час постійного напору повітряного струменя. Навіть якщо звук «затикається» в невеликих паузах, м'язи діафрагми повинні утримувати і не переривати потік повітря.

Духові інструменти мають унікальні можливості в тембровому забарвленні звука. У їх звуці можна чітко почути голосну, якою артикулюється нота, достатньо проартикулювати ноту соль першої октави різними складами, щоб переконатися в цьому. Ця особливість інструментів стала використовуватися на практиці для підкреслення «офф-біта», коли ноти, що акцентуються, тембрально «засвідчуються» за допомогою складу «да», а ноти без акценту «затемнюються» складом «ді» чи «ду». Якщо приставити долоню до губ, то легко помітити, що під час артикуляції складом «да» струмінь повітря спрямовується прямо вперед, а складом «ді» – донизу. Все це і робить звук тембрально темнішим.

Звук духових інструментів у джазі зазнав певної еволюції, від різкого – у традиційному джазі до звука з електронним перетворювачем зі всіма ефектами з арсеналу сучасної музики, пошуки нових тембрових фарб тривають і нині.

З темою, яка розглядається, пов'язано багато питань, і автор не претендує на повне їх висвітлення, він намагався торкнутись найбільш актуальних із них, аби полегшити освоєння здобувачами вищої освіти непростой дисципліни, яким є спеціальний інструмент.

О. І. Гончаров

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИРИГУВАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

О. І. Honcharov

METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING CONDUCTING AT THE INITIAL STAGE OF LEARNING

У системі підготовки фахівців з музичного мистецтва курс «Диригування» в комплексі дисциплін спеціалізації посідає одне з провідних місць разом з іншими предметами спеціалізації в системі підготовки освіченого професіонала-музиканта. Курс «Диригування» охоплює коло питань, пов'язаних з функціонуванням диригентського апарату та роботи над музичним твором. Під час проходження курсу здійснюється прищеплення навичок диригентської діяльності – розвиваються диригентський слух, темпоритм, музична пам'ять, відчуття стилю, виконавська воля, художнє уявлення, пластика рухів, поглиблюються художній смак та загальний рівень музичної культури.

Розвиток та вдосконалення системи мистецької освіти в нашій країні дозволяє вже на початковому етапі навчання націлювати студента –

майбутнього бакалавра музичного мистецтва на більш активне пізнання дійсності, вдосконалення здобутих раніше і подальше формування спеціальних знань, умінь та навичок завдяки залученню до практичної творчої діяльності, що сприятиме подальшому розвитку індивідуальних творчих здібностей студентів і забезпечуватиме інтеграцію їхніх особистісних якостей в національну та світову музичну культуру.

Для успішного опанування предмета «Диригування» (*dirigere* — від лат. вести, керувати) окрім гарного музичного слуху, відчуття темпоритму, музичної форми і стилю, певного рівня музичного мислення й пам'яті, виконавського досвіду студент повинен мати достатні базові знання з теорії та історії музики, сольфеджіо, елементарні знання з інструментознавства, володіти навичками гри у складі інструментального ансамблю або оркестру.

Тому успішне вирішення зазначених завдань у класі диригування можливо за умови комплексного вивчення та взаємодії цілої низки музично-теоретичних і спеціальних дисциплін, серед яких також — історія музики, гармонія, аналіз музичних творів, оркестровий клас, читання партитур, спеціалізований інструментування, вивчення музичних інструментів, методика роботи з оркестром та ін., що, у свою чергу, сприятиме:

- закріпленню теоретичних знань та практичних умінь відповідно до отримання кваліфікації «бакалавра музичного мистецтва», необхідних для високопрофесійної творчої, виконавської, організаційної та виховної роботи з інструментальним колективом;
- більш професійному оволодінню студентом необхідними теоретичними та практичними знаннями та навичками з техніки диригування;
- вихованню трудової дисципліни, необхідних волевольових якостей, любові до праці, поваги до колективу, доброзичливості та творчого ставлення до своєї справи;
- вихованню художнього смаку та любові до національної музичної спадщини і надбань світової музичної культури;
- подальшому розвитку мануальної (від лат. *manos* — рука) техніки диригента як сукупності спеціальних рухів або жестів правої та лівої рук. За допомогою мануальної техніки диригент має змогу спілкуватися з виконавським колективом, тобто відтворювати потрібні (зазначені автором) темп, ритм, динаміку та характер музичного твору;
- більш професійному знайомству з кращими зразками світового музичного надбання та спеціальної музичної літератури;
- вмінню фахово обґрунтовувати власну думку щодо концепції виконання музичних творів;
- вільному орієнтуванню в стилевих спрямуваннях та особливостях творчих стилів композиторів різних часів та народів;
- відпрацюванню навичок застосування в практичній роботі глибоких методичних знань керування спільним ансамблевим або оркестровим виконавством;
- виховування художнього смаку та любові до національної музичної спадщини та світової музичної культури.

Слід також відзначити важливість самостійної роботи студента-бакалавра над оркестровою партитурою, особливо в початковий період навчання, яка є обов'язковою та вельми необхідною ланкою навчального процесу. Вона надає

динаміки та додаткових знань, необхідних у майбутній професійній діяльності в якості керівника оркестрового колективу чи викладача фахових дисциплін. Під час самостійної роботи над музичним твором студент має можливість:

- проаналізувати історичну епоху, творчий стиль та основні напрями діяльності цього композитора;
- детально ознайомитися та здійснити теоретичний аналіз конкретного музичного твору, зокрема — визначити специфіку його створення, форму, особливості метроритму, темпу, динамічну шкалу, особливо уважно враховуючи авторські вказівки щодо виконання;
- окреслити цезури поміж фразами, періодами, частинами, визначити особливості фразування, кульмінацію та загальний динамічний план музичного твору;
- ознайомитися зі структурними елементами музичного твору за фортепіано, уважно аналізуючи рух окремих голосів, контрапункти, особливості взаємодії окремих музичних (сольних) інструментів та оркестрових груп, оркестрову фактуру тощо;
- прослухати різні варіанти інтерпретації твору в запису, використовуючи різноманітні технічні засоби, щоб мати уяву про традиції та різновиди виконання цього музичного твору різними диригентами та оркестровими або ансамблевими колективами.

Щоби студент навчився втілювати в реальність власну інтерпретацію звучання того чи іншого твору, необхідно призвичаювати його до уміння сполучати здобуті спеціальні знання з музично-теоретичних дисциплін, накопичений на заняттях зі спеціальних предметів та колективного музичення слуховий досвід, набуті практичні навички з техніки диригування з творчими завданнями та художньою метою. Цей процес непростий та довготривалий і вимагає від студента-бакалавра, особливо на початковому етапі навчання, кропіткої праці, зосередженості, терпіння та наполегливості.

У ході навчання основам диригування слід використовувати такі форми роботи, що посилюють увагу студента, розвивають його творче мислення, інтелектуальні та особистісні якості. Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема інтернет-ресурсів, є одним з ефективних засобів активізації навчального процесу, що значно збагачує інформаційне поле учня, його пізнавальні устремління, сприяє підвищенню інтересу до навчання взагалі та до опанування програмного матеріалу з основ диригування зокрема.

О. Н. Дегтяр, Є. В. Проценко

УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ ДІТЯМ

О. N. Diegtiar, Ye. V. Protsenko

UKRAINIAN COMPOSERS FOR CHILDREN

Порівняно з іншими видами мистецтва, специфіка музики полягає в яскравій емоційній насиченості її образів. Це забезпечує особливу силу впливу музики на особу, яка формується. Виховна сила музики базується на тому, що вона примушує людей активно сприймати і глибокого переживати відображені в ній явища життя. Якщо внаслідок певних причин побачене або почуте не зачепило почуттів дитини, воно залишає помітний слід у її душі,